

تشدید جنگ ترکیبی روسیه علیه اروپا

روسیه و بلاروس در اواسط سپتامبر رزمایش نظامی گسترده‌ای برگزار کردند و کرملین قدرتش را در نزدیکی جناح شرقی ناتو به نمایش گذاشت. رزمایش زاپاد-۲۰۲۵ بخشی از تلاش‌های گسترده‌تر روسیه برای محک واکتش‌های سیاسی و نظامی ناتو و در عین حال ایجاد ترس و تزلزل در میان اروپایی‌ها بود. اگرچه این رزمایش مشترک نظامی در بلاروس به عنوان اقدامی دفاعی معرفی شد، اما نگرانی قابل توجه همسایگان اروپایی این کشور را برانگیخت. حضور نیروهای روسی در نزدیکی مرز بلاروس با ناتو و اتحادیه اروپا، ناگزیر یادآور تهاجم سال ۲۰۲۲ به اوکراین بود که پیش از آن رزمایش نظامی روسیه در بلاروس برگزار شد. رزمایش امسال در اقدامی که به نظر می‌رسید هدفش ترساندن آن دسته از اعضای ناتو بود که در نزدیکی این کشور واقع شده‌اند، شامل یک حمله هسته‌ای شبیه‌سازی شده بود. نیروهای روس و بلاروسی در این رزمایش همچنین از پهپادها و سیستم‌های رباتیک استفاده کردند. این رزمایش نظامی در حالی انجام شد که در پس‌زمینه آن نگرانی فزاینده اروپا از تمایل آشکار روسیه برای تشدید جنگ ترکیبی علیه غرب وجود داشت. کرملین از آغاز حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۱۴، با اتهاماتی در خصوص انواع گسترده‌ای از اقدامات خصمانه در سراسر اروپا، از حملات سایبری و ضداطلاعاتی تا خرابکاری و ترور، مواجه شده است. این اقدامات پس از تهاجم روسیه در فوریه ۲۰۲۲ شتاب بیشتری گرفت و ممکن است در حال ورود به فاز جدیدی باشد. در هفته‌های اخیر، کرملین پهپادهایی را به حریم هوایی لهستان و رومانی و همچنین هواپیماهای جنگنده را به حریم هوایی استونی در بالای دریای بالتیک فرستاده است. در ۲۲ سپتامبر، عملیات فرودگاه‌های بزرگ در نروژ و دانمارک به دلیل فعالیت پهپادهای مشکوک تعلیق شد. اگر چه منبع این اختلال پیچیده پهپادی هنوز مشخص نشده است، اما نخست‌وزیر دانمارک گفت که نمی‌توان دخالت روسیه در این مسئله را رد کرد. اقدامات اخیر روسیه نشان‌دهنده استفاده مستمر از پهپادها در راهبرد جنگ ترکیبی کرملین و هدف از آن تشدید درگیری با کشورهای دموکراتیک است. از زمانی که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در ژانویه ۲۰۲۵ به کاخ سفید بازگشت، مسکو از تلاش‌های او برای کاهش حمایت از اوکراین و محدود کردن نقش آمریکا در امنیت اروپا خشنود بوده است. به نظر می‌رسد روسیه اکنون مصمم است تا از شکاف‌های فزاینده در اردوگاه غرب بهره‌برداری کند و اروپا را با تهدیدهای بمباران پهپادی بترساند. رهبران اروپا باید تهدید پهپادی روسیه را جدی بگیرند. کرملین از سال ۲۰۲۲ پهپادها را به یکی از اجزای کلیدی راهبرد نظامی روسیه تبدیل کرده است. تولید داخلی پهپادهای بمب‌افکن به‌ویژه در طول سال گذشته به شدت افزایش یافته و این امکان را برای روسیه فراهم کرده است که در یک شب با حدود ۸۰۰ پهپاد، بمباران‌هایی گسترده علیه شهرهای اوکراین انجام دهد. پهپادهای روسیه علاوه بر افزایش از نظر کمی، از نظر کیفی نیز در حال ارتقای قابل توجهی هستند. نمونه‌های اخیر این پهپادها به طور قابل توجهی بزرگ‌تر، سریع‌تر و دارای قابلیت انفجاری بیشتری هستند. روسیه همچنین با پیاده‌سازی سیستم‌های ناوبری و کنترلی بهبودیافته، نسل فعلی پهپادهای بمب‌افکن را به مراتب مرگبارتر از نسل قبل کرده است. به نظر می‌رسد روسیه در این مرحله، در پی ارزیابی میزان آمادگی ناتو برای دفاع از خود باشد و بعید است که به دنبال آماده شدن برای هرگونه حملات گسترده باشد. با این حال، نباید زمان را تلف کرد. کشورهای اروپایی نباید صبر کنند تا روسیه بیش از این پیشروی کند و بعد به نگرانی‌های امنیتی فوری ناشی از دیپلماسی پهپادی کرملین بپردازند. این امر به معنای درس گرفتن از تجربه بی‌نظیر اوکراین در دفاع در برابر حملات گسترده پهپادی روسیه است. فقط اوکراین از دانش فنی لازم برای توسعه دفاع هوایی چندلایه‌ای شامل سیستم‌های موشکی زمین‌پایه، جنگنده‌ها، هواپیماهای ملخی، هلیکوپترها و ناوگان به سرعت در حال گسترش پهپادهای رهگیر برخوردار است. به همین ترتیب، تنها اوکراین می‌تواند راهنمایی‌های عملی در مورد ایجاد اختلال مؤثر و سایر راهبردهای جنگ الکترونیک ارائه دهد. این درس‌ها، اوکراین را به یک شریک امنیتی ضروری برای اروپا تبدیل می‌کند.

آرمین منتظری

دبیر گروه دیپلماسی و بین‌الملل

آتش‌بس در غزه برقرار شد. حماس و اسرائیل بر سر برخی بندهای اولیه توافق صلح ترامپ برای غزه توافق کردند. قرار است تبادل گروگان‌ها با زندانی‌ها انجام شود و جنگ در غزه پایان یابد اما این توافق رادر بهترین حالت می‌توان یک توافق اولیه میان حماس و اسرائیل دانست. همین توافق اولیه بین حماس و اسرائیل برای کاهش شدت جنگ در غزه، خشونت در این باریکه را در کوتاه‌مدت کاهش خواهد داد، زیرا احتمالاً هر دو طرف به مرحله اول آتش‌بس پایبند خواهند بود اما با گذشت زمان، به‌طور حتم مذاکرات بیشتری درباره بندهای دیگر طرح صلح ترامپ برگزار خواهد شد و مذاکرات در مورد آینده غزه به دلیل اختلاف‌نظر بر سر موضوعات بحث‌برانگیزتر، احتمالاً متوقف خواهد شد. توافق مذاکرات می‌تواند به معنای از سرگیری درگیری، البته با شدت کمتر و در ادامه به شرط کنترل نشدن دامنه درگیری، بازگشت شیخ یک درگیری تمام‌عیار شود.

در ۸ اکتبر، اسرائیل و حماس در شهر شرم‌الشیخ مصر با مرحله اول توافق آتش‌بس با میانجیگری ایالات متحده موافقت کردند. این توافق شامل توقف موقت خصومت‌ها (با اعلام آتش‌بس جزئی در اوایل ۹ اکتبر)، عقب‌نشینی تدریجی نیروهای اسرائیلی به خط مشخصی در نوار غزه و تبادل گروگان‌ها و زندانیان است. در این مرحله آغازین که انتظار می‌رود در روزهای آینده رخ دهد، حماس تقریباً ۲۰ گروگان باقی‌مانده اسرائیلی را که گمان می‌رود هنوز زنده باشند، آزاد خواهد کرد. در عوض، اسرائیل ۲۵۰ فلسطینی محکوم به حبس ابد و تقریباً ۱۷۰۰ نفر دیگر را که از اکتبر ۲۰۲۳ توسط ارتش اسرائیل در غزه بازداشت شده‌اند، آزاد خواهد کرد. این توافق همچنین بر به جریان افتادن کمک‌های بشردوستانه به صورت روزانه و بازگشت آوارگان غزه، تصریح می‌کند. مرحله اول این توافق قرار است پایه و اساس مذاکرات آینده در مورد مسائل حساس‌تری مانند خلع سلاح حماس، حکومت پس از جنگ غزه، خروج کامل ارتش اسرائیل از نوار غزه و توقف کامل خصومت‌ها را بنا نهد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، که سرمایه‌گذاری سیاسی سنگینی در یک توافق انجام داده است، اعلام کرد که احتمالاً در روزهای آینده به دعوت بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، به اسرائیل سفر خواهد کرد و در کنست اسرائیل سخنرانی خواهد کرد.

بهرغم اینکه آتش‌بس از اوایل ۹ اکتبر به اجرا درآمد، ارتش اسرائیل حملات خود را کند کرد و تنها پس از تصویب توافق در کابینه، حملاتش را متوقف کرد. حماس در کنار تقریباً ۲۰ گروگان زنده، اجساد ۲۸ گروگان کشته‌شده را در اختیار دارد. این گروه اعلام کرده که برای یافتن اجساد آنها به زمان و عقب‌نشینی ارتش اسرائیل نیاز دارد.

این توافق با فشار قابل توجه ایالات متحده بر اسرائیل و حماس، که پس از حمله ۹ سپتامبر اسرائیل در دوحه تشدید شد، امکان‌پذیر شد. حمله ناموفق اسرائیل به کادر رهبری حماس در دوحه، یک شکست دیپلماتیک بزرگ را برای تل‌آویو رقم زد و نه‌تنها کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، بلکه نزدیکترین متحد اسرائیل، یعنی ایالات متحده را نیز خشمگین کرد. در پاسخ، دونالد ترامپ ابتکار آتش‌بس را برای پایان دادن به جنگ تقریباً دوساله در غزه آغاز کرد و فشار زیادی بر اسرائیل برای پذیرش این توافق وارد کرد و به حماس در مورد عواقب رد این طرح هشدار داد. ترامپ همچنین حمایت گسترده‌ای را در سراسر منطقه برای اطمینان از موفقیت این طرح جلب کرد. این ابتکار عمل علاوه بر اینکه یک پیروزی سیاسی برای او به رمغان می‌آورد، به هدف ترامپ برای احیای جایگاه جهانی اسرائیل نیز کمک می‌کند. اسرائیل در طول دو سال گذشته به دلیل اقدامات خشونت‌بار در غزه و نسل‌کشی‌ای که به راه انداخت، به شدت در عرصه بین‌المللی تحت فشار قرار گرفته و نزد افکار عمومی جهان منزوی شد. به رسمیت شناختن کشور فلسطین توسط کشورهای مهم غربی از جمله فرانسه و بریتانیا در اواخر سپتامبر، شتاب بیشتری به روند منزوی شدن اسرائیل بخشید و واشنگتن را وادار کرد تا هر چند به صورت مبهم، ادبیاتی را در این طرح که مسیری به سوی کشور فلسطینی را در توافق آتش‌بس آورده شده، تصدیق کند. البته دولت نتانیاهو بارها هر گونه ایده برای تشکیل یک کشور فلسطینی را رد کرده است.

تحلیل هم‌میهن

عکس: Anadolu

حزب‌الله شد که در این میان حزب‌الله لبنان و زیرساخت‌های غیرنظامی جنوب لبنان و بیروت، آسیب‌های قابل توجهی متحمل شدند. به موازات این تحولات، شاهد یک درگیری ۱۲ روزه میان اسرائیل و ایران در خردادماه امسال بودیم که با تجاوز اسرائیل به ایران آغاز شد. ارتش اسرائیل همچنین در پاسخ به حملات پهپادی و موشکی به اسرائیل، حملات هوایی و دریایی مکرری را به اهداف تحت کنترل حوثی‌ها در یمن انجام داد. تشدید تنش‌ها با حمله اسرائیل به رهبری حماس در دوحه در ۹ سپتامبر به اوج خود رسید. این حمله از نظر دیپلماتیک نتیجه معکوس داد و محکومیت گسترده منطقه‌ای را به دنبال داشت و در نهایت زمینه را برای تلاش‌های میانجیگرانه ایالات متحده برای تحمیل آتش‌بس فراهم کرد.

همانطور که بیان شد، این توافق اولیه تقریباً مطمئناً خشونت در غزه را کاهش خواهد داد، زیرا هم اسرائیل و هم حماس تحت فشار قرار می‌گیرند تا به مرحله اول آتش‌بس پایبند باشند و آتش‌بس را در روزها و احتمالاً هفته‌های آینده حفظ کنند. حماس گروگان‌ها را در ازای زندانیان فلسطینی آزاد خواهد کرد، درحالی‌که ارتش اسرائیل تا حدی نیروهای خود را از نوار غزه خارج کرده و اجازه ورود کمک‌های بشردوستانه بیشتری را می‌دهد. هر دو طرف دلایل خوبی دارند که حداقل در این مرحله به‌توافق پایبند باشند. حماس باید اقداماتی صورت دهد تا ورود کمک‌های بشردوستانه را برای غیرنظامیان تضمین کند و جنگجویان باقی‌مانده خود را دوباره سازماندهی کند. اسرائیل نیز با فشار داخلی مستگین برای بازگرداندن گروگان‌ها و فشار بین‌المللی مداوم برای مهار عملیات نظامی خود در غزه، به‌ویژه از سوی ایالات متحده، روبرو است. میانجیگری و فشار ایالات متحده، مصر و قطر مطمئناً این توافق را در این مرحله اول که احتمالاً برای چند هفته ادامه خواهد داشت، در مسیر خود نگه خواهد داشت، زیرا آنها تلاش می‌کنند تا پایه‌های یک توافق آتش‌بس گسترده‌تر و پایدار را بنا نهند. در داخل اسرائیل، وزرای راست افراطی در ائتلاف داخلی مستگین برای بازگرداندن گروگان‌ها و فشار بین‌المللی مداوم برای مهار عملیات نظامی خود در غزه، به‌ویژه از سوی ایالات متحده، روبرو است. میانجیگری و فشار ایالات متحده، مصر و قطر مطمئناً این توافق را در این مرحله اول که احتمالاً برای چند هفته ادامه خواهد داشت، در مسیر خود نگه خواهد داشت، زیرا آنها تلاش می‌کنند تا پایه‌های یک توافق آتش‌بس گسترده‌تر و پایدار را بنا نهند. در داخل اسرائیل، وزرای راست افراطی در ائتلاف داخلی مستگین برای بازگرداندن گروگان‌ها و فشار بین‌المللی مداوم برای مهار عملیات نظامی خود در غزه، به‌ویژه از سوی ایالات متحده، روبرو است. میانجیگری و فشار ایالات متحده، مصر و قطر مطمئناً این توافق را در این مرحله اول که احتمالاً برای چند هفته ادامه خواهد داد، اما افکار عمومی اسرائیل احتمالاً به شدت از آتش‌بسی که باعث آزادی گروگان‌ها شود، حمایت خواهند کرد. حوثی‌های یمن نیز احتمالاً حملات پهپادی و موشکی به اسرائیل را تا زمانی که آتش‌بس برقرار است، متوقف خواهند کرد.

البته پیشتر نیز بین حماس و اسرائیل آتش‌بسی به دست آمده بود که دیری نپایید. در ژانویه سال ۲۰۲۵، اسرائیل و حماس با آتش‌بس موقت که شامل آزادی محدود گروگان‌ها و تبادل زندانیان بود، موافقت کردند. با این حال، این آتش‌بس تنها تا مرحله اول خود دوام آورد و مذاکرات در مورد اجرای مرحله دوم، که شامل خروج نیروهای دفاعی اسرائیل و بحث در مورد حکومت پس از جنگ غزه بود، متوقف شد و در نهایت منجر به فروپاشی آتش‌بس و از سرگیری جنگ در ماه مارس شد. در طول آتش‌بس ژانویه ۲۰۲۵، حوثی‌های یمن حملات خود را علیه اسرائیل و دریای سرخ متوقف کردند البته تهدید

آینده آتش‌بس

چرا توافق آتش‌بس بین اسرائیل و حماس می‌تواند رخ دهد؟

کردند که در صورت فروپاشی آتش‌بس، حملاتشان را از سر خواهند گرفت و هنگامی که آتش‌بس فرو پاشید، حوثی‌ها حملات خود را از سر گرفتند.

با گسترش دامنه مذاکرات به سمت مذاکرات در مورد آینده غزه، احتمالاً روند مذاکرات متوقف خواهد شد و نتانیاهو احتمالاً موضع خود را در مذاکرات برای جلب رضایت متحدان راست افراطی خود در کابینه سخت‌تر خواهد کرد و این روند ممکن است منجر به درگیری کم‌شدت و احتمال بازگشت به جنگی بزرگ‌تر شود. در هفته‌ها و احتمالاً ماه‌های آینده، پس از تکمیل روند آزادی گروگان‌ها و زندانیان، آتش‌بس به‌طور فزاینده‌ای شکننده خواهد شد. مذاکرات در مورد مراحل بعدی که بسیار تفرقه‌انگیزتر است چراکه طرفین خواسته‌هایی مطرح خواهند کرد که پذیرش آنها برای طرف مقابل سخت خواهد بود. یعنی خواسته‌های اسرائیل برای خلع سلاح و تبعید حماس از غزه، و خواسته‌های حماس برای خروج کامل نیروهای ارتش اسرائیل از غزه، به طور حتم مذاکرات را پیچیده خواهد کرد و وقتی مذاکره پیچیده شود زمان بیشتری طول خواهد کشید تا به نتیجه برسد و این طول کشیدن مذاکرات فضایی از بی‌اعتمادی بین دو طرف ایجاد کرده و فضای مانوری در اختیار تندروها در هر دو طرف قرار می‌دهد تا دوباره ظاهر شده و مذاکرات را مختل کنند.

نکته دیگر این است که اگر نتانیاهو، به هدف اصلی خود در داخل، یعنی آزادی گروگان‌های باقی‌مانده دست یابد، از آن به بعد برای جلب نظر مساعد شرکای ائتلاف راست افراطی خود در کابینه به مشکل بر خواهد خورد چرا که چهره‌هایی نظیر بن‌گور و اسموتریچ دیگر لیبلی برای امتیاز دادن به حماس نخواهند دید. از این به بعد، تنها چیزی که اسرائیل در مذاکرات مطرح خواهد کرد، خلع سلاح حماس، تبعید رهبری حماس به خارج از غزه و کنترل کامل بر غزه پس از جنگ خواهد بود. اینها خواسته‌هایی هستند که حماس تا به اینجا هم‌هشان را رد کرده است. اگر در چنین شرایطی، نیروهای ارتش اسرائیل همچنان در غزه حضورشان را حفظ کنند، به‌طور حتم کادر نظامی حماس و جناح‌های مختلف در درون این گروه، خشمگین خواهند شد. حداقل در ابتدا، با توجه به فشارهای مداوم بین‌المللی و داخلی، خستگی از جنگ در اسرائیل و زیرساخت‌های نظامی به شدت تخریب شده حماس، بازگشت کامل به نبرد در مقیاس بزرگ بعید است، اما اگر مذاکرات متوقف شود یا اسرائیل اطلاعاتی مبنی بر تلاش حماس برای تجدید قوا و با جذب نیرو به‌دست آورد حملات زمینی محدود اسرائیل یا عملیات‌های هدفمند نظامی، به امری عادی تبدیل خواهد شد، زیرا ارتش اسرائیل احتمالاً به دنبال مدل «حائل امنیتی» بلندمدتی در غزه، درست مشابه حائلی که در امتداد مرز لبنان ایجاد کرده، خواهد رفت و اعلام خواهد کرد برای حفظ کنترل بر بخش‌هایی از نوار غزه و با هدف جلوگیری از تجدید قوا و بازسازی قابلیت‌های نظامی حماس، به این حائل امنیتی نیاز دارد. این رویکرد احتمالاً غزه را در ماه‌های آینده